

Tema si viziunea despre lume reflectate intr-o nuvela studziata - Eseu

Scrive un eseu de 2 – 3 pagini, in care sa prezinti tema si viziunea despre lume, reflectate intr-o nuvela studziata. in elaborarea eseului, vei avea in vedere urmatoarele repere:

- evidentierea tipului de nuvela pentru care ai optat si a trasaturilor care fac posibila incadrarea intr-o tipologie, intr-un curent cultural/ literar, intr-o perioada sau intr-o orientare tematica;
- prezentarea temei nuvelei, reflectata in textul narativ ales, prin referire la doua episoade/ secvente narative;
- sublinierea a patru elemente ale textului narativ, semnificative pentru ilustrarea viziunii despre lume a autorului/ a naratorului (de exemplu: actiune, conflict, relatii temporale si spatiale, constructia subiectului, particularitati ale compozitiei, perspectiva narativa, tehnici narative, constructia personajului, modalitati de caracterizare, limbaj etc.);
- exprimarea unei opinii argumentate, despre modul in care tema si viziunea despre lume sunt reflectate in nuvela aleasa.

Nuvela este o specie a genului epic in proza cu o actiune mai ampla decat a schitei si a povestirii si cu o constructie mai complexa, datorita conflictelor mai numeroase, numarului crescut de personaje, precum si posibilitatii de evolutie a personajelor principale.

Nuvela istorica dezvolta o actiune inspirata, de obicei, din fapte si evenimente reale. in general, personajul principal apartine tipului domnitorului sangeros, in jurul caruia graviteaza omul de incredere, dusmanul ascuns, doamna/ domnita angelica, boierii uneltitori, sfetnicul intelept (de exemplu, Costache Negruzzi, Alexandru Lapusneanu, Sobieski si romanii, Al. Odobescu, Mihnea Voda cel Rau, Doamna Chiajna); cronologia este liniara, iar finalul concentreaza in mod artificial intregul; constructia, riguroasa, poate imbraca aspecte dramatice (structura compozitionala se realizeaza prin inlantuirea unor episoade, secvente narative memorabile); accentul cade pe densitatea faptelor; "culoarea" locala este creata prin diferite procedee (descrieri de interioare, de vestimentatie, specifica ceremoniilor domnesti, prin valorile stilistice ale limbii folosite).

Alexandru Lapusneanu, nuvela lui Costache Negruzzi, apare la Iasi, in 1840, in primul numar al revistei Dacia literara, inaugurand seria operelor de inspiratie istorica in literatura romana. Sub influenta programului romantismului romanesc, sintetizat in articolul Introdutie, al lui Mihail Kogalniceanu (articolul-program al revistei), C. Negruzzi valorifica informatiile cuprinse in cronicile moldovene intr-o creatie clasica prin sobrietatea constructiei, pregnanta caracterelor si vigoarea conflictelor.

Autorul a indicat ca sursa a scrierii sale cronica lui Miron Costin. in realitate, Grigore Ureche a consemnat, in Letopisetul tarii Moldovei, fapte din cele doua domnii ale lui Alexandru Lapusneanu (1552-1561, 1564-1568). De la Grigore Ureche sunt preluate informatiile despre a doua domnie a lui Alexandru Lapusneanu: intrarea domnitorului in tara, cu ajutor turcesc; respingerea lui de catre

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

solia marilor boieri; politica externa si interna (distrugerea cetatilor ceruta de turci, intelegerea cu craiul polonez, fuga boierilor in Polonia); moartea domnitorului, suspectata ca ucidere prin inselatorie. Fidelitatea fata de cronica in ceea ce priveste evenimentele majore este necesara pentru obtinerea veridicitatii atmosferei. in privinta celorlalte personaje, C. Negruzzi a ignorat consemnarile cronicii. Astfel, in realitate, domnitorul Tomsa fuge in Polonia, la Liov, insotit de Motoc vornicul, Veverita postelnicul si Spancioc spatarul. Aici sunt decapitati, din ordinul "craiului" lesilor, in urma interventiei lui Lapusneanu prin intermediul turcilor.

Sfarsitul atribuit in nuvela lui Motoc este, de fapt, acela al boierului moldovean Batiste Veveri, ucis de o multime de tarani, din cauza lasitatii domnitorului Alexandru Ilias, care il indeparteaza de langa el (evenimentul este descris in cronica lui Miron Costin). Modificarile aduse modelului cronicar sunt explicabile prin finalitatea urmarita: cronicarii urmaresc consemnarea faptelor si evenimentelor istorice cat mai fidel; C. Negruzzi este creator de literatura, iar aceasta presupune metamorfozarea personalitatilor reale, atestate de cronica, in personaje literare. in nuvela, exista scene si episoade care apartin in totalitate fictiunii (uciderea lui Lapusneanu prin interventia Ruxandei, a lui Spancioc si Stroici, invitatia la ospat printr-o "desantata cuvantare", amenintarea cu moartea adresata tuturor celor prezenti in scena calugaririi, decapitarea boierilor ucisi si asezarea capetelor intr-o piramida, in conformitate cu rangul detinut etc.).

Ca structura compozitionala, nuvela este alcatuita din patru parti, fiecare precedata de cate un moto semnificativ. Fiecare parte este structurata printr-o inlantuire de episoade, care urmaresc un conflict concentrat in jurul personajului principal. Expozitiunea prezinta reintoarcerea lui Lapusneanu in Moldova, cu ajutor strain. intors in Moldova cu ajutor strain, Alexandru Lapusneanu este intampinat la hotar de patru boieri – Spancioc, Stroici, Veverita si Motoc - , care il informeaza ca "norodul" nu il vrea si ii cer sa se intoarca de unde a venit. Afirmandu-si hotararea de a-si recapata tronul, Lapusneanu da dovada de fermitate si de tarie de caracter. Un fragment al acestei replici devine motoul primei parti a nuvelei: " Daca voi nu ma vreti, eu va vreu...".

Personajele sunt particularizate prin atitudini, gesturi, limbaj. Daca in cronica relatarea si prezentarea sunt facute in stil indirect, in nuvela stilul direct contribuie decisiv la fixarea caracterelor. Chiar daca naratorul obiectiv si omniscient prezinta scena dintr-o perspectiva supraordonata, interventiile directe ale personajelor sunt cele care contribuie la fixarea scenei in memoria cititorului. Detaliile umplu de substanta relatarea: " a caruia ochi scanteiara ca un fulger", "se inchinara pana la pamant, fara a-i saruta poala dupa obicei".

Conflictul, factor determinant in desfasurarea actiunii unei opere epice sau dramatice, se prefigureaza de la inceput: boierii nu saruta poala voievodului, Lapusneanu ii priveste cu dispret. Personajele implicate in acest conflict exterior au interese si conceptii diferite. intalnirea lui Lapusneanu cu boierii constituie, de fapt, intriga nuvelei. Fiecare dintre cele patru motouri are functie rezumativa, anticipand actiunea prezentata in partea nuvelei pe care o precede. intors la domnie, Lapusneanu ia masuri energice impotriva boierilor care l-au tradat: pune sa fie arse cetatile, ca sa elimine posibilitatea de a complota, taie capete, pe care le atarna in fata palatului ca exemplu , confisca averile. Setea de razbunare il domina, iar varsarea de sange ii mangaie orgoliul

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

ranit. Una dintre jupanesele boierilor ucisi o asteapta pe doamna Ruxanda in fata palatului si o roaga sa intervina pe langa domnitor pentru a inceta cu omorurile, amenintand-o ca va fi responsabila in fata lui Dumnezeu pentru crimele sotului ei: "Ai sa dai sama, doamna!"

Interventia domnitei, personaj prezentat in antiteza cu domnitorul, este timida si determina o reactie violenta a sotului, care "duce mana la hamger". Stapanindu-se, domnitorul ii promite un "leac de frica". Sarbatoarea Sf. Ioan este prilejul folosit de voievod pentru a-i invita pe boierii adunati la biserica la un ospat de reconciliere. Scena este semnificativa pentru definirea caracterului personajului principal. imbracat in tinuta de gala, voievodul tine o cuvantare impresionanta, dar cu totul nesincera. Disimulandu-si intentiile, Lapusneanu face efortul de a-si domina trairile interioare, iar acest efort transpare in aspecte fizionomice: "era foarte galben la fata".

Discursul este un "model" de ipocrizie. Scena dezvaluie un personaj foarte inteligent, care stie sa-si calculeze reactiile si gesturile astfel incat sa obtina efectul scontat. Nimic demagogic nu transpare din acest discurs, desi menirea lui este de a impresiona asistenta prin retorism. Gesturile dau veridicitate cuvintelor: "isi facu cruce".

La palat, cei 47 de boieri sunt masacrati de slujitorii pregatiti pentru acest eveniment. Motoc asista, obligat de domnitor, la scena masacrului, fara a sti care ii este soarta. Cativa fugari dau de stire in afara zidurilor palatului despre macel, ceea ce contribuie la adunarea unei multimi dezlantuite in fata portilor ferecate. O voce din multime se impune ca vointa, determinand cristalizarea cererilor intr-o singura revendicare: "Capul lui Motoc vrem!" .

Naratiunea atinge punctul culminant in acest moment, strigatul multimii devenind motoul partii a treia a nuvelei. Motoc este sacrificat, domnitorul indeplinindu-si promisiunea initiala: "iti fagaduiesc ca sabia mea nu se va manji de sangele tau, te voi cruta, caci imi esti trebuitor, ca sa ma mai usurezi de blastemurile norodului". Domnitorul pozeaza in ipostaza de aparator al intereselor "prostimii, dispretuita, in realitate, ca si boierii tradatori. "Leacul de frica" ii este administrat doamnei Ruxanda fara menajamente: Lapusneanu insusi construiește piramida celor 47 de capete. Masacrul boierilor este urmat de alte pedepse, dar promisiunea facuta doamnei Ruxanda este respectata: celor ramasi in viata nu li se mai taie capetele.

Lapusneanu se retrage in cetatea Hotin, pentru a fi mai aproape de hotare, nelinistit de fuga lui Spancioc si Stroici, care au reusit sa scape de urmarirea oamenilor domniei. imbolnavindu-se de friguri, el cere sa fie calugarit, dar, cand isi revine din lesin, ii ameninta cu moartea pe toti cei prezenti, printre care se afla chiar fiul sau. Spancioc si Stroici se intorc in Moldova, si ii propun doamnei Ruxanda sa-l otraveasca pe domnitor pentru a-si salva viata. Doamna ezita si cere sfatul mitropolitului Teofan. Interventia acestui personaj episodic este hotaratoare pentru fixarea destinului domnitorului. Ipocrit si disimulat, mitropolitul o sfatuiește indirect pe doamna Ruxanda sa-si ucida sotul, lasandu-i impresia ca a absolvit-o de vina. Imoralitatea mitropolitului este inasa evidenta. El foloseste, referindu-se la domnitor, o formula pentru iertarea mortilor, desi acesta este inca in viata: "Cumplit si crud este omul acesta, fiica mea; Domnul Dumnezeu sa te povatuiasca.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Iar eu ma duc sa gatesc tot pentru purcederea noastra cu noul nostru domn; si pre cel vechi, Dumnezeu sa-l ierte si sa te ierte si pre tine."

Ultima amenintare a domnitorului – "De ma voi scula pre multi am sa popesc si eu" – ramane fara finalizare, ilustrand furia neputincioasa a unui personaj care a dominat totul. Deznodamantul actiunii nu coincide cu finalul operei. Acesta concentreaza artificial intregul si ii apartine naratorului omniscient, care face legatura dintre timpul cronicii si timpul cititorului (timpul diegezei si timpul relatarii) : " Acest fel fu sfarsitul lui Alexandru Lapusneanul, care lasa o pata de sange in istoria Moldovei. La manastirea Slatina, zidita de el, unde e ingropat, se vede si astazi portretul lui si al familiei sale".

Perspectiva asupra evenimentelor relatate este aceea a naratorului obiectiv si omniscient. Culoarea de epoca se obtine prin reconstituirea fidela a obiceiurilor, a vestimentatiei si a relatiilor dintre personaje. Verosimilitatea relatarii este sustinuta de imbinarea dintre elementul real, preluat din cronica si elementul fictiv, rod al imaginatiei scriitorului care nu este cronicar, ci creator de literatura. Cronologia este liniara, succesiunea faptelor este previzibila, intrucat intre evenimente se stabilesc relatii de cauzalitate si consecutivitate.

Caracterul liniar nu exclude intreruperile (intoarceri in timp, pauze descriptive). De exemplu, scena intalnirii dintre doamna Ruxanda si Alexandru Lapusneanu este precedata de relatarea actiunilor domnitorului, care au drept consecinta instaurarea autoritatii acestuia asupra boierilor si este intrerupta de o retrospectiva (destinele urmasilor lui Petru Rares – Ilias, stefan si Ruxanda) si de o pauza descriptiva (portretul doamnei – vestimentatie, figura, stare de spirit).

Partea a treia a nuvelei are un accentuat caracter dramatic. Compusa din sase scene – cuvantarea lui Lapusneanu in biserica, sosirea boierilor la palat, dispunerea acestora in jurul mesei, ospatul, macelul, adunarea multimii si sacrificarea lui Motoc, construirea piramidei din capetele boierilor ucisi – aceasta parte a nuvelei are un rol esential in ilustrarea stilului narativ abordat de C. Negruzzi. Decorurile se schimba – de la biserica la sala de ospete -, personajele sunt distribuite in "scena" astfel incat sa evidentieze personajul principal. Acesta este pus sa evolueze in fata unui public larg sau foarte restrans, ceea ce creeaza o tensiune acumulata pana in momentul deznodamantului. Succesiunea climax – anticlimax pregateste momentul sacrificarii lui Motoc. Momentele tensionate alterneaza cu pauze descriptive (cuvantarea de la biserica si sosirea boierilor la palat sunt urmate de o descriere minutioasa a obiceiurilor legate de ospetele organizate la Curte).

Naratorul omniscient accentueaza trasaturile personajului principal, ca un regizor care fixeaza lumina reflectoarelor pe un actor, urmarindu-i reactiile si gesturile: "El radea; iar Motoc, silindu-se a rade, ca sa placa stapanului, simtea parul zburlindu-i-se pe cap si dintii sai clantanind. si cu adevarat era groaza a privi aceasta scena sangeroasa. inchipuiasca-si cineva ..." Legatura narator – cititor ("inchipuiasca-si cineva...") subliniaza constructia dramatica a scenei, intrucat realizeaza unirea tuturor instantelor narrative – narator, personaj, cititor – printr-un discurs care aduce in

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

momentul prezentului intreaga actiune. Reactiile personajului secundar Motoc potenteaza trasaturile de caracter ale personajului principal, caracterizat direct succint. Surprins in relatie cu un singur personaj – Motoc – sau cu un personaj colectiv – boierii (adunati fie la biserica, fie la palat) – Lapusneanu se defineste treptat, ca un personaj puternic individualizat, caracterizat complex. Constructia personajului se realizeaza prin asocierea a doua dimensiuni: una sociala, exterioara, si una psihologica, interioara. Dimensiunea sociala il incadreaza in tipologia domnitorului despotic si autoritar, care intreprinde o serie de actiuni menite sa-i consolideze autoritatea. Pana la un punct, actiunile lui Lapusneanu sunt justificate. Altele frizeaza patologicul, dezvaluind un caracter impulsiv, insetat de sange si incapabil sa se controleze. Relatiile cu cei din jur sunt de natura conflictuala: Lapusneanu – boieri, Lapusneanu – doamna Ruxanda, Lapusneanu – mitropolitul Teofan.

Dimensiunea psihologica se construiește prin raportare la conflictele exterioare. Foarte rar, apar notatii ale autorului care sugereaza anumite trasaturi de caracter: "uratul caracter", "desantata cuvantare". Toate firele narative sunt sustinute de evolutia personajului principal, al carui caracter se construiește pe parcursul actiunii. Limbajul, atitudinile care ii sunt atribuite il particularizeaza ca personaj literar, realizand trecerea de la cronica la literatura, prin fictiune.

Asadar, autorul ilustreaza o tema cu finalitate moralizatoare. Readucand trecutul in atentia cititorului, Costache Negruzzi nu face munca de cronicar. El reconstituie o epoca si imaginea unui personaj din perspectiva romantica a celui care interpreteaza trecutul, pentru a-i sublinia valoarea de lectie de viata.